

ТЕМА 1

ПРЕДМЕТ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

*Навіть якщо всіх економістів скувати одним ланцюгом,
вони і тоді не дійдуть спільної думки.
(Б. Шоу)*

1. Основні етапи розвитку економічної теорії.
2. Що вивчає економічна теорія? Основна економічна проблема.
3. Крива виробничих можливостей.
4. Функції та структура економічної теорії.
5. Закони, категорії та методи економічної науки.

Основна література

1. Башнянин Г.І., Лазур П.Ю., Медведєв В.С. Політична економія. – К., 2000. – (Тема 1, 2 – с. 6-58).
2. Воробйов Є.М. та ін. Економічна теорія: Посібник вищої школи / Під заг. ред. Є.М. Воробйова. – Харків; Київ, 2001. – (Глава 1, 2, 3 – с. 10-60).
3. Гальчинський А.С., Єщенко П.С., Палкін Ю.І. Основи економічних знань. – К., 1998. – (Розділ 1, §1, 2, 3 – с. 24-38).
4. Економічна теорія: Підручник / За ред. В.М.Тарасевича. – К., 2006. – (Глава 1 – с. 13-30).
5. Економічна теорія: Політекономія: Підручник / За ред. В.Д.Базилевича. – К., 2003. – (Глава 1, 2 – с. 23-54).
6. Економічна теорія: У 2 кн. – Кн. 1. Макроекономіка / За ред. З.Г.Ватаманюка та С.М.Панчишина. – К., 1997. (Розділ 1, 2 – с. 8-59).
7. Єщенко П.С., Палкін Ю.І. Сучасна економіка: Навч. посібник. – К., 2005. – (Розділ 1, 2 – с. 4-20, 23-28).
8. Задоя А.А., Петруня Ю.Е. Основы экономики. – К, 1998. – (Глава 1, 2. – С. 8-43).
9. Основи економічної теорії: Підручник / За заг. редакцією Ю.В.Ніколенка. – Київ, 2003. – (Глава 1 – с. 9-24).
10. Палехова В.А. Політична економія. – Миколаїв, 2001. – (Розділ I – с. 5-17).
11. Панчишин С. Макроекономіка. – К., 2001 – (Тема 1, п. 1.1 – с. 9-17).

12. Політекономія / За ред. Ю.В.Ніколенка. – Київ, 2003. – (Глава 1, 2 – с. 9-61).
13. Ястремський О.І., Гриценко О.Г. Основи мікроекономіки / Підручник. – К., 1998. – (Розділ 1 – с. 5-11, 21-33).

Додаткова література

1. Базелер У., Сабов З., Хайнрих Й., Кох В. Основы экономической теории: принципы, проблемы, политика. Германский опыт и российский путь. – СПб., 2000. – (Глава 1, п.1 – с. 35-44).
2. Бартенев С.А. Экономические теории и школы (история и современность). – М., 1996. – (Предисловие – с. V-X).
3. Долан Э.Дж., Линдсей Д. Микроэкономика. – СПб., 1994. – (Глава 1 – с. 7-30).
4. Камаев В.Д. и колл. авт. Экономическая теория: Учебник. – М., 1998. – (Раздел I – с. 9-42).
5. Курс экономической теории / Под ред. М.Н.Чепурина, Е.А.Киселевой. – Киров, 2002. – (Глава 1, 2, 3 – с. 15-63).
6. Нуреев Р.М. Курс микроэкономики: Учебник для вузов. – М., 2000. – (Глава 1, 2, п. 2.1, 2.2 – с. 1-32, 43-53).
7. Семюелсон П.А., Нордгауз В.Д. Макроекономіка. – К., 1995. (Розділ 1, 2, п. А, Б) – с. 30-63).
8. Теоретическая экономика. Политэкономия: Учебник для вузов / Под ред. Г.П.Журавлевой и Н.Н.Мильчаковой. – М., 1997. – (Глава 1, 2, 3 – с. 9-48).
9. Хейне П. Экономический образ мышления. – М., 1997. – (Глава 1, 3 – с. 19-34, 73-928).
10. Экономика: Учебник / Под ред. А.И.Архипова, А.Н.Нестеренко, А.К.Большакова. – М., 1999. – (Глава 1 – с. 5-34).
11. Экономическая теория (политэкономия): Учебник / Под общей ред. акад. В.И.Видяпина, акад. Г.П. Журавлевой. – М., 1999. – (Глава 1, 2 – с. 5-52).

Основні категорії

Ойкономія, політекономія, економікс, меркантилісти, фізіократи, класична школа, економічні ресурси: праця, земля, капітал, підприємницькі здібності, альтернативні витрати, крива виробничих можливостей, ефективність, економічне зростання, мікро-, макроекономіка, діалектика, позитивний, нормативний методи.

Контрольні завдання

1. Як Ви вважаєте, чому з часом змінювався предмет економічної теорії і навіть його назва?
2. Що спільного і принципово відмінного в меркантилістів та фізіократів?
3. “Твердження про обмеженість ресурсів і безмежність потреб насправді невірне. Ресурси в дійсності безмежні, оскільки нескінченним є процес відкриття нових джерел ресурсів. Потреби ж, навпаки, обмежені, оскільки існують фізичні межі їх задоволення”. Погодьтеся з цим твердженням або заперечте його.
4. Чинники виробництва (робоча сила, предмети праці та засоби праці) за економічним призначенням упродовж усієї історії людського суспільства не змінюються, а виробництво зростає. Поясніть, чому¹.
5. Із наведених визначень оберіть такі, що характеризують:
а) продуктивні сили; б) виробничі відносини; в) засоби виробництва; г) знаряддя праці; д) предмети праці: *виробничі будівлі, обладнання, інструменти, паливо, сировина, наука, люди, сукупність засобів виробництва, відносини між робітником та власником заводу в процесі виробництва матеріальних благ.*
6. Хлопець іде до дівчини на побачення. Навіщо він купує квіти? Як це може пояснити економіст, який користується поняттям альтернативної вартості?
7. Як довго Ви будете шукати загублені 20 гривень? Від чого це залежить?
8. У студента є два вечори для підготовки до тестування з економічної теорії та вищої математики. Він може краще підготуватися до економічної теорії, але тільки за рахунок часу, вкраденого в математики, і навпаки. Існують два варіанти отримання оцінок:

Варіанти	Бали з екон. теорії	Бали з математики
I	88	63
II	70	76

9. Чому дорівнюють альтернативні витрати підвищення оцінки з вищої математики з 63 до 76 балів?
10. Уявіть, що Ви – голова уряду. Проаналізуйте витрати і переваги, які можна передбачити, якщо приймається рішення про:

¹ Єщенко П.С., Палкін Ю.І. Сучасна економіка: Навч. посіб. – К.: Вища шк., 2005. – С. 21.

- проведення чергової антиалкогольної кампанії;
  - закриття всіх атомних електростанцій на території країни;
  - скасування режиму прописки в країні.
11. Мотря Карпівна витрачає на прання сорочки 15 хвилин, на миття вікна – 45 хвилин. Намалюйте криву виробничих можливостей Мотрі Карпівни в межах 9-годинного робочого дня.
  12. Вугільна промисловість фактично не діяла внаслідок страйку шахтарів. Як це вплинуло на криву виробничих можливостей?
  13. У чому полягають для Вас альтернативні витрати навчання в МДГУ ім. Петра Могили?
  14. Останнім часом деякі економічні закони на кшталт закону зростання потреб, закону підвищення продуктивності праці, закону нагромадження взагалі перестали зустрічатися в підручниках з економічної теорії. Причому це сприймається достатньо спокійно серед економістів, викладачів. Як можна прокоментувати таке ставлення?
  15. Укажіть, позитивними або нормативними є такі твердження, і поясніть чому: 1) якщо б ціна на чоловічі костюми зросла на 20%, обсяг їх випуску знизився б на 30%; 2) слід усунути дефіцит бюджету; 3) тарифи на іноземні автомобілі підвищать зарплату у вітчизняній автомобільній промисловості; 4) усунення дефіциту бюджету призведе до зниження процентних ставок; 5) для досягнення стійких темпів економічного зростання слід підвищити інвестиційну привабливість країни.
  16. Про який час, яку течію економічної науки йде мова: “Нова наука, політекономія, навчила їх тому, що відносини між людьми не є моральними відносинами, обов’язком, а керуються такими ж точними і немінучими законами, як закон падіння тіл чи руху небесних світил. Закон попиту і пропозиції став їх євангелієм, локомотив – їх божеством, а Манчестер – їх священним містом” (А.Моруа. “Жизнь Дизраэли”. – М., 1991. – С. 43.)? Прокоментуйте. **(Виконайте письмово.)**

Тестові завдання

1. Кого найчастіше називають “батьком” економічної науки:
  - а) Арістотеля;
  - б) А.Сміта;
  - в) Д.Рікардо;
  - г) Ф.Кене.

2. Якби прихильники фізіократів стали радниками уряду, то їх рекомендації полягали б у тому, що:

а) уряд зобов'язаний стежити за тим, щоб усі громадяни були забезпечені житлом та їжею;

б) країна повинна продавати іншим країнам більше, ніж купувати;

в) уряд повинен володіти та керувати основними галузями, такими, як чорна металургія, нафтова промисловість та залізничний транспорт;

г) уряду не слід заважати фермерам, багатство створюється самою природою.

3. Якби прихильники меркантилістів стали радниками уряду, то їх рекомендації полягали б у тому, що:

а) уряд повинен виробляти всі товари в економіці сам;

б) уряд повинен більше експортувати товарів в інші країни та обмежувати імпорт;

в) уряд повинен виробляти той товар, у виготовленні якого найбільша частка найдефіцитнішого продукту;

г) уряд повинен виробляти той товар, у виготовленні якого найбільша частка найдешевшого продукту.

4. Течія, яка не заперечує державного втручання в економіку під час економічних криз, виникла:

а) у XVIII ст.;

б) у XIX ст.;

в) у XX ст.;

г) у XXI ст.?

5. Коли економісти говорять про раціональність, вони мають на увазі:

а) створення заощаджень;

б) одержання максимальної користі від наявних ресурсів;

в) вивчення економіки;

г) необхідність бути економним?

6. Альтернативна вартість – це вартість товару або послуги, яка вимірюється:

а) статистичними органами;

б) індексом споживчих цін;

в) ціною продукту, що купується;

г) кількістю іншого товару, від якого треба відмовитися, щоб придбати даний?

7. Яке з визначень точніше передає сутність предмета економічної теорії:

- а) наука про суспільство на різних стадіях його розвитку;
- б) наука про відносини у суспільстві з приводу раціонального використання обмежених ресурсів;
- в) наука про управління підприємствами для досягнення максимального прибутку;
- г) наука про вибір ефективної державної політики для вирішення актуальних соціальних проблем?

8. До основних економічних цілей суспільства неможливо віднести:

- а) досягнення економічного зростання;
- б) досягнення стабільного рівня цін;
- в) забезпечення зайнятості;
- г) підвищення рентабельності підприємства?

9. Головний висновок з предмета економічної теорії – це те, що:

- а) людські бажання безмежні;
- б) ресурси безмежні;
- в) люди повинні завжди робити вибір при використанні обмежених ресурсів;
- г) лише слаборозвинені країни мають проблему обмеженості ресурсів?

10. Крива виробничих можливостей ілюструє:

- а) вплив обмеженості ресурсів та альтернативної вартості на суспільство;
- б) різні варіанти виробництва двох товарів за умови повного використання наявних ресурсів;
- в) зміну витрат при виробництві різних продуктів;
- г) альтернативну вартість виробництва, або гармат, або масла?

11. Яке з наведених нижче понять не можна віднести до економічної категорії:

- а) прибуток;
- б) заробітна плата;
- в) державна винагорода;
- г) попит?